

Тајана Сердар *

УЛОГА РЕГУЛАТОРА У КРЕИРАЊУ ТРЖИШТА ОСИГУРАЊА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

THE REGULATORY ROLE IN CREATING REPUBLIC OF SRPSKA INSURANCE MARKET

Резиме

У Републици Српској, као и у Босни и Херцеговини, уочава се нестабилност и неразвијеност сектора осигурања, као последица слабости у управљању осигуравајућим друштвима, те недостатка адекватне и принципијелне контроле. Тешка ситуација у којој се налази осигурање у нашој земљи, проузрокована је великим бројем фактора, као што су недовољна привредна развијеност, успорен процес економских реформи, те висока незапосленост становништва. Осигуравајућа друштва послују на недовољно развијеном финансијском тржишту, уз нелојалну конкуренцију, а велики проблем представља и недостатак стручног кадра. О ниском нивоу развоја осигурања свједочи високо учешће премија од аутоодговорности и ниско учешће премија животног осигурања, те висок проценат премије (просјечно 43%) која се употребљава за подмирење трошкова осигурања.

Сектор осигурања у развијеним земљама, по значају на финансијском тржишту и утицају на економски развој привреде, држи

---

* Тајана Сердар, Економски факултет Универзитета у Бањој Луци,
tajana.serdar@efbl.org.

друго мјесто, одмах после банкарства. Тај значај произилази из величине капитала осигуравајућих кућа и послова које врше као институционални инвеститори. У циљу испуњавања услова за улазак у Европску унију, биће неопходно сектор осигурања у нашој земљи ако не изједначити, онда бар приближити нивоу развијености свјетског осигурања. Наставак написа доводи до закључка да је досљедно спровођење законске регулативе и јачање функције надзора од пресудног значаја за развој финансијског тржишта, као и области осигурања. У складу с тим треба приступити усаглашавању нашег законодавства са тачно дефинисаним надлежностима у области надзора у осигурању, сходно европским стандардима.

Кључне ријечи: надзор у осигурању, осигуравајуће друштво, бруто премија, техничка премија, законодавна регулатива.

Summary

Instability and undevelopment of insurance sector is observed in Republic of Srpska as well as in Bosnia and Herzegovina, as a result of weakness in the management of insurance companies and lack of appropriate and principled control. Difficult situation of insurance in our country is caused by a number of factors, such as unsatisfying economic development, slow process of economic reforms and high unemployment rate. The insurance companies operate in undeveloped financial market with unfair competition, and great problem is lack of professional staff. High share of automobile liability insurance premiums, low participation of life insurance premiums and high percentage of premium (average 43%) which is used to cover insurance costs testify about a low level of insurance development.

In developed countries, insurance sector holds the second place by importance at financial markets and impact on the economic development, immediately after banking. The importance of insurance stems from the size of insurance companies' capital and the jobs they perform as institutional investors. In order to meet conditions for joining the European Union, it will be necessary if not to equalize, at

least to bring closer insurance sector in our country to the level of development of world insurance. Continuation of the article leads to the conclusion that consistent implementation of legislation and strengthening supervision function is crucial for the development of financial market, as well as the insurance sector. Accordingly, we should proceed harmonization of our legislation with precisely defined responsibilities in the field of insurance supervision by European standards.

Key words: insurance supervision, insurance company, gross premium, technical premium, legislative regulation.

Умјесто увода – значај осигурања за економски развој једне земље

Поред банкарства, осигурање представља најважнију финансијску институцију која је један од кључних ослонаца економског развоја сваке привреде. Ова констатација заснива се на чињеници да је у 2009. укупна премија осигурања у свијету износила 4 милијарде и 101,658 милиона америчких долара, од чега на Сјеверну Америку одлази 30,46%, а на земље Европе 39,44%.¹ Кад се посматрају појединачне земље, убједљиво највећи проценат укупне свјетске премије осигурања од чак 28,03% отпада на САД.

Техничка суштина осигурања подразумејева атомизирање ризика, односно разбијање ношења њиховог терета на мноштво осигураника који се добровољно удружују с циљем да заједнички поднесу штету за коју се, према закону великих бројева и теорији вјероватноће, са великом сигурношћу унапријед може претпоставити да ће задесити само неке од њих. Стога се може тврдити да осигуравајућа друштва, поред своје основне функције обезбјеђивања економске заштите осигураницима усљед настанка осигураног случаја, у развијеним тржишним привредама знатно доприносе стабилности привредних и друштвених токова у цјелини.

¹ <http://media.swissre.com>. Swiss Re. World insurance in 2009. Statistical Appendix, update December 2010 // Sigma 2, 2010, стр. 7. [20.01.2011.]

Када је у питању однос према основној функцији осигурања, у правно уређеним земљама не постоје дилеме у вези накнаде штете по насталом осигураном ризику. О томе свједочи податак да су осигуране штете у 2009. години износиле 26 милијарди америчких долара. Међутим, према најновијој студији *Swiss Re*, укупни трошкови за друштво у 2009. процјењују се на чак 62 милијарде УСД. Највеће штете у историји осигурања у свијету настале су у 2001. рушењем пословног центра у Њујорку и 2005. године када су урагани „Катрина“, „Вилма“ и „Рита“ погодили САД, а обрачунате су на око 100 и 117 милијарди УСД респективно.²

Претходно наведене констатације сасвим довољно говоре о значају функције осигурања у развијеним тржишним привредама, гдје у првом реду функционише правна држава. Поставља се оправдано питање када ћемо се ми приближити нивоу развијености свјетског осигурања. Проблем у нашој земљи је у недоследном спровођењу законске регулативе из области осигурања и пракси у којој се надзор у осигурању не сналази или не улази у срж проблема. Циљ надзора у осигурању треба бити развој осигурања, заштита тржишта осигураника, те стабилност финансијског и економског система. Према незваничним подацима добијеним од представника осигуравајућих друштава у Републици Српској, у току 2010. године незаконитим путем је одливано 20 милиона КМ преко комерцијалних попушта осигураницима. Да је постојао адекватан надзор у осигурању, осигураници би били боље заштићени, пошто би изгубљена средства била у осигуравајућим фондовима, чиме би и акционари добијали дивиденде.

Даље у тексту обрадићемо глобалне аспекте тржишта осигурања и спроведене институционалне реформе у осигурању Републике Српске. Затим ћемо размотрити надзор у осигурању на нивоу Босне и Херцеговине. На посљетку ћемо се осврнути на институт

---

² <http://media.swissre.com>. Swiss Re. Natural Catastrophes and man-made disasters in 2009. // Sigma 1, 2010, стр.3. [20.01.2011.]

надзора осигурања у Републици Српској, анализирати досадашња искуства, те дати одговарајуће ставове и закључке.

1. Глобални аспекти тржишта осигурања у Републици Српској

Област осигурања у Републици Српској регулисана је усвајањем Закона о друштвима за осигурање (Службени гласник Републике Српске, 17/2005, измјене 01/06, 64/06) и успостављањем институција какве су Агенција за осигурање Републике Српске, Омбудсман у осигурању и Заштитни фонд Републике Српске. Без дубље анализе могло би се рећи да је област осигурања уређена и да функционише без већих проблема, јер осигуравајућа друштва послују са добитком, а ентитети од њих по различитим основама у своје буџете сливају велике суме новца. Међутим, у трагању за одговором на постављено питање у уводном дијелу, постаје јасно да је у поређењу са другим земљама, осигурање у Републици Српској и Босни и Херцеговини, упркос донесеном законском оквиру, и даље на ниском степену развоја. Наведену тврдњу можемо поткријепити са неколико чињеница, прије свега ниским учешћем бруто премије у друштвеном производу. Бруто премија³ представља укупан новчани износ који осигураник плаћа осигуравачу за преузимање ризика у осигурање и утврђује се на основу осигуравачевог цјеновника премија. Другим ријечима, премија осигурања је цијена ризика која у себи садржи цијену коштања осигурања, односно цијену услуге увећану за одређени износ резерве сигурности.⁴ Према законским рјешењима, бруто премију чине функционална премија и режијски додатак. Учешће бруто премије осигурања у друштвеном производу наше земље је ниско – око 1,39%⁵, што нас заједно са Македонијом сврстава на само дно скале земаља у региону по питању развијености тржи-

³ Маровић, Б.; Жарковић, Н. *Лексикон осигурања*. Нови Сад: ДДОР, 2002, стр.20.

⁴ Шипка, Д.; Маровић, Б. *Економика осигурања*. Бања Лука: Економски факултет Универзитета у Бањој Луци, 2003, стр. 64.

⁵ http://www.azors.rs.ba/azors/podaci/izvjestaj_sektor_2009.pdf [20.01.2011.]

шта осигурања. Очигледно је да привреди и становништву у протеклом периоду није пружено квалитетно покриће и заштита ризика.

Тренутно у Републици Српској економску заштиту пружа укупно једанаест осигуравајућих друштава из РС и девет филијала из Федерације БиХ које послују у РС. Сва регистрована осигуравајућа друштва баве се неживотним осигурањима, са веома различитом оспособљеношћу да пруже квалитетну економску заштиту за основна три вида осигурања за која су регистрована (саобраћај, имовина и лица). Изузетак је „Граве осигурање“ које се бави искључиво осигурањем живота. Углавном се сви такмиче у привлачењу што већег броја осигураника у аутоодговорности. У тој утакмици не бирају се средства, па су попусти, као основни вид конкурентске борбе на тржишту осигурања, који се одобравају осигураницима све виши. Такође, осигуравајућа друштва у државном власништву у послеријатном периоду су имала потпуни монопол, тако да је одсуством конкуренције, смањена мотивација за иновативност и ограничен развој сектора осигурања. Није много боља ситуација ни на тржишту имовинских осигурања, гдје се на објављене јавне конкурсе редовно пријављују сва осигуравајућа друштва, истичући као основну предност ниску премију. Понекад је премија толико ниска да се сваки упућени познавалац прилика из области осигурања може слободно запитати какву сигурност таква осигуравајућа кућа још може понудити.

Укупно наплаћена премија за све врсте осигурања у 2009. години износила је 129.826.042 КМ.⁶ У првој половини 2010. године укупна обрачуната премија била је једнака суми од 66.863.855 милиона КМ, што је за 9,7% више у односу на исти период претходне године. Од укупног износа обрачунате премије у 2010. години, на друштва за осигурање из РС се односи 58.475.786 КМ, или 87,46%, док на филијале друштава за осигурање из ФБиХ отпада 8.388.069 КМ, или 12,54%.⁷ У бруто премији доминантну врсту осигурања пред-

---

⁶ Ibidem.

⁷ http://www.azors.rs.ba/azors/podaci/izvjestaj_sektorPG_2010.pdf [20.01.2011.] Подаци - се односе на прву половину 2010. због недоступности података за цијелу 2010. годину.

ставља осигурање власника моторних возила од одговорности за штету причињену трећим лицима од аутоодговорности, које у посљедњих неколико година обухвата у просјеку око 70% бруто премије. Према подацима Агенције са осигурање РС, осигурање од аутоодговорности у 2009. години достигло је најнижи ниво учешћа ове врсте осигурања у укупној премији у посљедњих пет година – 66,60%, али континуирана доминација осигурања од аутоодговорности указује на неразвијеност тржишта осигурања Републике Српске.

Истовремено, број пријављених штета код неживотног осигурања у току прве половине 2010. био је 10.066, што са 3.903 неријешена одштетна захтјева на дан 31.12.2009, укупно износи 13.969 одштетних захтјева. Кад се овај податак упореди са истим периодом претходне године, уочава се повећање броја пријављених штета за 5,23%. Стопа ефикасности у рјешавању одштетних захтјева износи 69,95%, док је стопа ефикасности у исплати истих 87,34%.⁸

Код животног осигурања, евидентирано је 66 неријешених одштетних захтјева на дан 31.12.2009, што уз 286 комада пријављених у току године укупно чини 352 одштетна захтјева у првој половини 2010. године. Од укупног броја одштетних захтјева позитивно је ријешено 293, док је 16 одбијено. Дакле, стопа ефикасности у рјешавању одштетних захтјева је 87,19%, док стопа ефикасности у исплати одштетних захтјева код животног осигурања у првој половини 2010. износи 100%.⁹ Ниво развијености животног осигурања зависи прије свега од висине националног дохотка и стабилности националне валуте¹⁰. Животно осигурање у Републици Српској посљедње двије године показује извјестан тренд раста, мада он није на задовољавајућем нивоу.

Учешће исплаћених штета у односу на техничку премију у првој половини 2010. износило је 26,23%. Техничка премија¹¹ је дио бруто премије који служи за извршавање осигуравачевих обавеза по осно-

⁸ Преузето са <http://www.azors.rs.ba>.

⁹ Ibidem.

¹⁰ Кочовић, Ј.; Шулејић, П. *Осигурање*. Београд: ЦИД Економског факултета, 2006, стр. 331.

¹¹ Маровић, Б.; Жарковић, Н. *Лексикон осигурања*. Нови Сад: ДДОР, 2002, стр. 445.

ву осигурања. Она одговара стварном ризику за раздобље на које се односи и из ње се исплаћују одштете и уговорене осигуране суме осигураницима. Фонд за превентиву и техничка премија заједно чине функционалну премију. Техничка премија, као најбитнији елемент бруто премије, служи и за образовање резерви и њоме се не могу покривати трошкови осигурања који прате пословање ¹². Мало учешће накнада за штете у техничкој премији у Републици Српској било би похвално када би преостали дио техничке премије био усмјерен у резерве. Међутим, на том питању се урушавају све три функције осигурања:¹³ заштита, финансијска и социјална функција, јер се тај већи дио техничке премије користи ненамјенски. О томе свједоче подаци из наредне табеле, у којој је приказана висина фактурисане премије, висина трошкова спровођења осигурања и проценат премије који се користи за покриће трошкова спровођења осигурања у Републици Српској.

Табела 1: Учешће трошкова спровођења осигурања у фактурисаној премији осигуравајућих друштава у Републици Српској

Назив осигураваача	Година	Фактурисана премија	Трошкови спровођења осигурања	Учешће трошкова спровођења осигурања у фактурисаној премији
БОБАР осигурање	2006.	17.817.531	7.620.157	42,77%
	2007.	20.719.041	9.568.188	46,18%
	2008.	18.232.458	7.214.131	39,58%
	2009.	18.351.942	6.552.806	35,71%
БРЧКО ГАС осигурање	2006.	5.441.675	953.417	17,52%
	2007.	5.929.765	1.248.224	21,05%
ДРИНА осигурање	2006.	10.783.941	4.748.109	44,03%
	2007.	11.850.756	4.689.505	39,57%
	2008.	12.449.149	4.491.869	36,08%
	2009.	11.878.368	4.901.010	41,26%

¹² Авдаловић, С.; Ћосић, Ђ.; Авдаловић, В. Основе осигурања са управљењем ризиком. Нови Сад: Универзитет у Новом Саду, Факултет техничких наука, 2010, - стр. 40.

¹³ Шипка, Д.; Маровић, Б. *Економика осигурања*. Бања Лука: Економски факултет Универзитета у Бањој Луци, 2003, стр. 26.

Назив осигуравача	Година	Фактурисана премија	Трошкови спровођења осигурања	Учешће трошкова спровођења осигурања у фактурисаној премији
КОСИГ ДУНАВ осигурање	2006.	17.665.950	9.507.385	53,82%
	2007.	19.281.956	10.989.448	56,99%
	2008.	20.993.953	10.938.556	52,10%
	2009.	19.512.044	12.375.747	63,43%

Назив осигуравача	Година	Фактурисана премија	Трошкови спровођења осигурања	Учешће трошкова спровођења осигурања у фактурисаној премији
КРАЈИНА осигурање	2006.	7.353.336	4.203.898	57,17%
	2007.	6.893.447	3.303.937	47,93%
	2008.	7.898.259	5.636.585	71,36%
	2009.	7.296.199	5.497.187	75,34%
МИКРОФИН осигурање	2008.	816.976	425.963	52,13%
	2009.	1.125.885	741.739	65,88%
ТРИГЛАВ КРАЈИНА - КОПАОНИК осигурање	2007.	7.312.137	3.773.625	51,61%
	2008.	9.644.604	3.975.939	41,22%
	2009.	8.779.291	5.257.913	59,89%
НЕШКОВИЋ осигурање	2006.	10.591.834	2.566.013	24,23%
	2007.	11.964.268	2.597.003	21,71%
	2008.	12.916.734	2.595.759	20,10%
	2009.	12.685.145	3.043.666	23,99%
ЈАХОРИНА осигурање	2006.	15.308.083	6.041.940	39,47%
	2007.	16.355.251	5.869.495	35,89%
	2008.	17.788.745	7.497.580	41,14%
	2009.	20.796.446	9.067.448	43,60%

Извор: http://www.blberza.com/finansijski_izvjestaji_osiguravajucih_kuca

Како можемо закључити, просјечно посматрано 40% - 45%, а код неких осигурања у Републици Српској и свих 72%, употребљава се за подмирење трошкова осигурања, што је изузетно високо учешће. Ако се има у виду да је у развијеним и правно уређеним земљама то учешће (учешће режијског додатка) лимитирано на 20% бруто премије, онда је јасно зашто се у односу на развијене земље свијета налазимо на скоро најнижој позицији.

Наиме, док год се осигуравајућа друштва буду могла комотно понашати у захватању техничке премије и неконтролисаном расту трошкова преузимања осигурања (режијски додаток) постојаће и наглашен мотив девалвирања осигурања. Режијски додаток, као дио бруто премије, служи за покриће трошкова осигуравања, што значи свих издатака у вези са радом организације за осигурање, не рачунајући износе намијењене за исплату одштета, нити за реосигурање. Удио режијског додатка у бруто премији, на основу Уредбе Агенције за осигурање Републике Српске, може да износи до 30%. Међутим, код осигуравајућих друштава у Републици Српској трошкови у великој мјери прелазе ниво режијског додатка. Осигуравајуће куће за покриће остатка трошкова који износе и по неколико милиона КМ, користе средства која би требало да служе функцији техничке премије. Девалвирање осигурања одвија се у два смјера:

- Наплатити што већу премију;
- Издвојити што мање за штете.

Такво понашање се не санкционише од стране Агенције за осигурање Републике Српске, што даје за право осигуравајућим друштвима да се и даље не придржавају усвојене законске регулативе. Нелојална конкуренција на тржишту осигурања проузрокована је недостатком адекватног надзора у осигурању, што се дефинитивно мора ријешити у циљу усаглашавања са стандардима Европске уније. Разлози за незавидно стање у области осигурања у Републици Српској су вишеструки, али кључни се могу подвести под сљедеће:

1. Одређен број осигуравајућих друштава основан је за вријеме и непосредно након завршетка ратних сукоба, када су се, у циљу либерализације, дозволе издавале сваком ко би донио потврду да на свом рачуну, макар на један дан, има средства почетног фонда сигурности. Остали услови такође су били јако лоши, укључујући кадрове, простор и тарифе. Оснивачи оваквих друштава су кренули у дјелатност осигурања с циљем да се што брже обогате на рачун осигураника, девалвирајући институцију осигурања у цјелини.
2. Кадровска основа запослених у осигурању је јако лоша и свастручност заснива се на оперативном искуству, без образовних

институција које ће изучавању дјелатности осигурања дати у својим наставним плановима и програмима минимум значаја. Наведена ситуација производ је дугогодишње затворености осигурања у себе.

3. Тешко економско стање привреде, са великим бројем радника на чекању, с тим што је и онај дио привреде који ради у великим тешкоћама.
4. Приватизацијом су доминирали одређени кругови људи који када постану власници дојучерашњих гиганата свјесно одустају од осигурања, не размишљајући о могућим ризицима, јер им и није циљ оживјети и одржавати производњу, већ доћи до имовине коју ће касније користити у друге сврхе.
5. Корумпираност појединих државних органа. Записници и разне потврде о насталим штетама могли су се купити, судије су под притиском адвоката пресуђивале нереално високе накнаде, ревизорске куће издавале су извјештаје према вриједности уговора, док су људи из осигурања све то режирали, па у томе и учествовали.

2. Спроведене институционалне реформе у осигурању Републике Српске

Институционалне реформе у области осигурања Републике Српске спроведене су, како је већ речено, усвајањем Закона о друштвима за осигурање 2005, Измјенама закона из 2006 године, као и доношењем низа подзаконских аката.¹⁴ Овим законом основана је Агенција за осигурање Републике Српске као непрофитна институција РС која за свој рад одговара Народној скупштини Републике Српске. Надлежности Агенције за осигурање Републике Српске проширене су са два додатна закона: Законом о посредовању у осигурању и Законом о осигурању од одговорности за моторна возила и осталим обавезним осигурањима од одговорности

---

¹⁴ Службени гласник Републике Српске, бр. 17/2005, 01/2006 и 64/2006.

Агенција за осигурање Републике Српске има регулаторну и надзорну функцију¹⁵ у циљу заштите лица која имају право на осигуравајуће покриће и накнаду из осигурања, као и добробит цијеле индустрије осигурања. Међутим, регулаторни циљеви Агенције за осигурање РС односе се искључиво на Републику Српску, а не на цијелу Босну и Херцеговину, као међународно признату земљу са два ентитета који обједињено наступају пред међународним институцијама за осигурање. Имајући у виду ове специфичности на којима почива уређеност нашег економског простора намеће се фундаментално питање усклађивања и хармонизације нашег ентитетског законодавства у области осигурања са тачно дефинисаним надлежностима у области надзора у осигурању, сходно европским стандардима.

Пресудну улогу у развоју институције осигурања у Босни и Херцеговини има утврђивање приоритета за досљедно спровођење усвојене законске регулативе. Успостављање адекватне надзорне функције у осигурању неопходно је како на нивоу Босне и Херцеговине, тако и на нивоу ентитета, односно Републике Српске, са циљем да се обезбиједи неопходна координација закона о осигурању у оба ентитета, у ентитетима и у цијелој Босни и Херцеговини, задржавајући истовремено потпуну аутономност у оквирима ентитетског надзора.

3. Надзор у осигурању на нивоу Босне и Херцеговине – докле се стигло

У намјери да се обезбиједи јединствена примјена норми о осигурању између ентитета, 2004. године донесен је Закон о Агенцији за осигурање у Босни и Херцеговини.¹⁶ Циљ оснивања Агенције за осигурање у БиХ био је да обезбиједи претпоставке за квалитетан над-

---

¹⁵ Надлежности Агенције за осигурање Републике Српске утврђене су Законом о друштвима за осигурање, Законом о посредовању у осигурању и Законом о осигурању од одговорности за моторна возила и осталим обавезним осигурањима од одговорности.

¹⁶ Службени гласник Босне и Херцеговине, бр. 12/2004.

зор осигурања у Републици Српској, као и у другом ентитету, односно Федерацији Босне и Херцеговине. Агенција је самостално правно лице са јавним овлашћењима у оквиру својих надлежности, а за свој рад одговара Вијећу министара Босне и Херцеговине. Сједиште Агенције налази се у Сарајеву. Основни задаци Агенције за осигурање у БиХ односе се на¹⁷:

- Осигурање јединствене примјене закона о осигурању између ентитета, као и постојање неометане и дјелотворне сарадње између агенције за надзор осигурања у Републици Српској и Федерацији Босне и Херцеговине, те осигурање примјене и тумачења ентитетских закона на јединственој и правичној основи.
- Постизање потпуне усаглашености законодавства у осигурању које је на снази у ентитетима, у намјери да се обезбиједи једнак и равноправан однос према свим друштвима за осигурање у оба ентитета, те да се осигура једнака правна заштита како за уговораче осигурања, тако и за трећу страну – подносиоце одштетних захтјева.

Орган управљања Агенцијом за осигурање у БиХ је управни одбор, који је одговоран Вијећу министара БиХ. Надлежности управног одбора своде се на предлагање закона и других подзаконских аката који се доносе на нивоу Босне и Херцеговине. Надаље, Управни одбор даје сагласност на нацрте односно приједлоге закона и других аката које предложи један или оба ентитета, и то:¹⁸

- Подношење приједлога закона ентитетским министарствима за примјену законодавства Европске уније, или смјерница за усклађивање ентитетских законодавастава.
- Подношење ентитетским министарствима финансија приједлога за измјену и допуну постојећег ентитетског законодавства у области осигурања, укључујући приједлоге за друге врсте осигурања;

---

¹⁷ <http://www.azobih.gov.ba/cms/index> [10.02.2011.]

¹⁸ <http://www.azobih.gov.ba> [10.02.2011.]

- Давање сагласности за измјене и допуне ентитетског законодавства о осигурању, а које су предложене од стране једног или оба ентитета.
- Уколико настане спор или потреба за тумачењем прописа између агенција за надзор осигурања ентитета у вези усклађивања надзорних овлашћења, свака од ентитетских агенција за надзор треба да рјешење тражи путем Агенције за осигурање у БиХ, износећи природу спора или проблема.

Агенција је надлежна да рјешава спорове између ентитетских агенција за надзор осигурања, те да обезбиједи јединствену примјену и тумачење усвојених норми о осигурању на нивоу ентитета. Међутим, послје шест година од доношења закона којим је регулисана индустрија осигурања у Босни и Херцеговини, стање у овој области није се битно побољшало. Узрок томе је свакако неадекватно вршење функције надзора од стране институција надлежних за регулацију и надзор на нивоу ентитета и Босне и Херцеговине у цјелини. Да би Босна и Херцеговина уопште могла размишљати о пријему у Европску унију, треба што прије започети са рјешавањем овог горућег проблема. Агенција за осигурање у Босни и Херцеговини мора да осигура да наше законодавство у области осигурања буде усаглашено са законодавством Европске уније. Такође, будући да представља Босну и Херцеговину у међународним организацијама из области осигурања, мора да континуирано сарађује са њима.

Европска унија је покренула два пројекта у циљу приближавања институција БиХ институцијама из области осигурања Европске уније. Први пројекат под називом *IPA 2007* одобрила је Европска комисија¹⁹. Реализација пројекта вриједног 800.000 евра започела је 2008. године, у циљу размјене искустава између Босне и Херцеговине и земаља чланица Европске уније. Други пројекат из 2008. носи назив *Twinning Light Project* и усмјерен је убрзавање развоја јединственог тржишта осигурања у Босни и Херцеговини. Пројекат вриједи 250.000 евра и спроводи се уз сарадњу бугарске државне регу-

---

¹⁹ Project for Modernization and Regulation of Insurance Sector in Bosnia and Herzegovina, European Commission, European Union, 2007.

латорне комисије. План је да се по завршетку имплементације ове инвестиције изradi јединствена база података за тржиште осигурања у БиХ.

4. Институт надзора осигурања у Републици Српској – досадашња искуства

Други (ентитетски) ниво на којем се спроводи надзорна функција у осигурању на нивоу Републике Српске је у оквиру Агенције за осигурање РС, која за свој рад одговара директно Влади Републике Српске. То подразумијева да је Агенција при обављању својих дужности самостална и независна. Циљ постојања Агенције осигурања РС требало би да буде заштита лица која имају право на осигуравајуће покриће и надокнаду из осигурања, као и добробит индустрије осигурања. Посебни регулаторни циљеви ове институције су сљедећи²⁰:

1. Надзор над примјеном закона, подзаконских аката и других прописа из области осигурања;
2. Регулација рада друштава за осигурање и посредника у осигурању;
3. Повјерење тржишта уз послове осигурања;
4. Развој свијести о користима и ризицима који су повезани са различитим врстама неживотног и животног осигурања и осталим улагањима у Републику Српску, као и пружање одговарајућих информација и савјета;
5. Савјетовање и заштита потрошача у складу са природом укључених ризика и степеном искуства и стручношћу предметног потрошача;
6. Спречавање финансијског криминала и финансијских махинација, било забраном обављања послова осигурања који су у супротности са законом или забрањивањем послова у оном дијелу у којем би организације за осигурање у Републици

---

²⁰ Члан 6. Закона о друштвима за осигурање Републике Српске из 2005. год.

Српској могле бити искоришћене у сврхе које су повезане са финансијским криминалом.

Агенција за осигурање Републике Српске има право да овласти друштво за осигурање да обавља послове једне или више врста осигурања, као и да привремено или трајно повуче одобрење за све или неке врсте осигурања којима с бави то друштво. Имајући у виду ситуацију у сектору осигурања Републике Српске, јасно је да се функција надзора осигуравајућих друштава не врши адекватно и принципијелно. У циљу побољшања укупног стања у сектору осигурања и обезбјеђења ваљаног рада друштава за осигурање у складу са регулаторним циљевима²¹, Агенција има задатак да:

- Врши провјере пословних књига и докумената друштва за осигурање, са или без обавјештавања друштва;
- Ангажује овлашћена стручна лица да изврше преглед књига и докумената друштва за осигурање;
- Захтијева од друштва за осигурање да у оквиру одређеног временског рока исправи било који акт или поступање које је у супротности са законским одредбама;
- Нареди друштву за осигурање да обустави спровођење било које опште или посебне праксе, ако је та пракса у супротности са одредбама закона;
- Због користи осигураника даје наређења у погледу улагања одржавања и располагања средствима за осигурање;
- Доноси правилнике и упутства, организује или одобрава курсеве обуке, те да контролише примјену закона по питањима од значаја за тржиште осигурања;
- Доноси друге наредбе које се односе на вођење послова осигурања неког друштва уколико сматра да су оне неопходне како би се осигурало да то друштво води послове у складу са регулаторним циљевима.

Прије издавања било какве наредбе, Агенција за осигурање Републике Српске друштву за осигурање треба дати право на претходно изјашњење. Наредбе Агенције за осигурање дају се у форми рјеше-

---

²¹ Члан 7. Закона о друштвима за осигурање Републике Српске из 2005. год.

ња са образложењем. Надаље, Агенција има овлашћење да издаје наредбе друштвима за осигурање у вези са пласманом средстава осигурања која се односе на дјелатности дугорочног животног осигурања. То се посебно односи на забране пласмана средстава осигурања одређене врсте у току одређеног временског периода, ако је неопходно да се интереси уговарача осигурања одмах заштите од непосредне штете.

У вези са било којом имовином неког друштва за осигурање Агенција за осигурање Републике Српске има овлашћења да спречи располагање, оптерећење или одређене начине коришћења те имовине, а у циљу адекватног вршења надзора у сектору осигурања. Имовина која подлијеже овим наредбама не може бити стављена под хипотеку или по било ком другом основу оптерећена ило ограничена. Свака хипотека или оптерећење које је регистровано према тим средствима у случају несолвентности мора бити проглашено неважећим.

Да би се заштитила средства друштва за осигурање које је у економским тешкоћама, Агенција може да одреди да се имовина која се налази у Републици Српској у цјелости или дјелимично повјери старатељу.²² Имовина која се држи на такав начин може се вратити у посјед организације за осигурање само уз сагласност Агенције за осигурање Републике Српске. Старатељ имовине друштва за осигурање може бити само банка основана у Републици Српској или друга слична институција коју овласти Агенција. Током цијелог времена важења наредбе, друштво за осигурање има право да прода, комерцијално искориштава и поново улаже вриједност тих средстава, уколико то старатељ одобри.

Агенција за осигурање Републике Српске, сврсисходно јачању функције надзора у осигурању, треба да ограничи обим дјелатности осигурања које неко друштво за осигурање може да проводи у одређеном временском року, ако је то неопходно да би се заштитила финансијска способност друштва. То ограничење може се односити на цјелокупну дјелатност друштва или на било који одређени дио.

---

²² Према члану 12. Закону о друштвима за осигурање Републике Српске из 2005. год.

Агенција за осигурање такође може да наложи повећање премије одређене врсте осигурања, уколико се важеће премије по мишљењу исте не сматрају одговарајућим. С тим у вези, од друштва за осигурање мора се захтијевати достављање свих информација заједно са извјештајем актуара, рачуновође или другог лица одговарајућих стручних способности, који ће дати коментаре о било ком питању битном за Агенцију. Свако лице које је тренутни или претходни директор, контролор, актуар или ревизор мора дати објашњења свих достављених докумената, или ако исти нису достављени, лице од ког су подаци захтијевани треба да објасни гдје се документи налазе. Агенција за осигурање Републике Српске може да захтијева да финансијски извјештаји буду предани у разумном року прије истека рока за предају, да би могла да детаљно прегледа дате извјештаје који се састављају квартално или годишње.

Крајња опција Агенције за осигурање је одузимање дозволе за рад друштву за осигурање које угрожава интерес осигураника, кршењем прописаних правила о израчунавању и вођењу техничких и математичких резерви, те маргине солвентности. Исти исход имаће и друштво за осигурање које не примјењује тарифе и услове осигурања, те оно које пропусти да изврши своју обавезу према Заштитном фонду Републике Српске или Бироу зелене карте Босне и Херцеговине. Друштва за осигурање морају строго да воде рачуна о улагању својих средстава, будући да су, у циљу заштите осигураника, могућности инвестирања за предузећа из ове области ограничене Законом.

Напосљетку, ако се с разлогом вјерује да неко друштво за осигурање не може да испуњава захтјеве за стабилним и солидним управљањем или постоји стваран ризик да ти захтјеви неће бити испуњени у будућности, Агенција може да постави стручно лице да у име Агенције изврши преглед организације за осигурање, те да истој поднесе извјештај да ли су испуњени захтјеви стабилног и солидног управљања. Дакле, да бисмо се приближили пракси осигурања у развијеним земљама, Агенција би требало да досљедно приступи спровођењу већ усвојене регулативе, те кажњавању осигуравајућих друштава која се не придржавају законских прописа, било

путем новчаних казни, било привременим или чак трајним одузимањем дозволе за рад у дјелатности осигурања.

Закључак

Осигурање у Републици Српској и Босни и Херцеговини, за разлику од развијених тржишних привреда још увијек је на веома ниском степену развоја. Учешће бруто премије осигурања у друштвеном производу наше земље је веома ниско и износи тек око 1,39%. Изузев Граве осигурања, сва регистрована осигуравајућа друштва баве се неживотним осигурањима, са различитом оспособљеношћу да пруже квалитетну економску заштиту за три вида осигурања за која су регистрована (саобраћај, имовина и лица). Један од највећих проблема у области осигурања у Републици Српској је веома висок проценат премије (просјечно 43%) која се употребљава за подмирење трошкова осигурања. С друге стране, основни циљ наших друштава за осигурање јесте привући што већи број осигураника у аутоодговорности. Конкурентска борба се води одобравањем све виших попушта осигураницима, па је техничка премија, која служи искључиво за подмирење обавеза по насталим штетама на осигураној имовини, прениска да би таква таква осигуравајућа кућа могла понудити било какву сигурност. Посљедње двије године учешће осигурања од аутоодговорности у укупној премији се незнатно смањило, али доминантно осигурање од аутоодговорности указује на изразиту неразвијеност тржишта осигурања Републике Српске.

Уколико не будемо брзо ушли у коштац са свим наведеном негативним појавама, а за што је потребно досљедно спроводити усвојену законску регулативу, тешко је очекивати било какве позитивне помаке у сектору осигурања Републике Српске и Босне и Херцеговине. Како је Закон о друштвима за осигурање Републике Српске, као и Закон о Агенцији за осигурање у Босни и Херцеговини одавно ступио на снагу, те имајући у виду да је постављен је на добрим основама, преостаје нам само да приступимо принципијелном спровођењу и контролисању примјене истог, а кључну улогу у њиховом спровођењу има Агенција за осигурање.

Циљ надзора у осигурању треба бити развој осигурања, заштита тржишта осигураника, те стабилност финансијског и економског система. У свим подручјима гдје је спровођење одређених норми препуштено појединцима и без јасног надзорног механизма, као посљедица ће се јавити мноштво негативних појава. На овим просторима је прије распада СФРЈ већ постојао уређен систем индустрије осигурања, што значи да можемо искористити нека од тих позитивних искустава у јачању институције осигурања. Инострано присуство обиљежило је тржишта свих земаља у развоју, што је логично за очекивати и у нашој земљи. Наша је неминовност отварање за долазак страних инвеститора, а у могућности да им парирају биће само добро организоване, стручно и технички опремљене организације за осигурање. Даљи напредак земље, а да не говоримо улазак у европске интеграције, условљен је координацијом закона о осигурању у оба ентитета, изградњом јединственог тржишта осигурања у Босни и Херцеговини и адекватном функцијом надзора у осигурању сходно законодавству у области осигурања Европске уније.

Литература

1. Авдаловић, С.; Ћосић, Ђ.; Авдаловић, В. *Основе осигурања са управљањем ризиком*. Нови Сад: Универзитет у Новом Саду, Факултет техничких наука, 2010.
2. Williams, A.; Smith, M. L.; Young, P. C. *Risk management and insurance*. New York: McGraw Hill, 1998.
3. Кочовић, Ј. *Актуарске основе формирања тарифа у осигурању лица*. Београд: ЦИД Економског факултета, 2006.
4. Кочовић, Ј.; Шулејић, П. *Осигурање*. Београд: ЦИД Економског факултета, 2006.
5. Маровић, Б.; Авдаловић, В. *Осигурање и управљање ризиком*. Суботица: Биографија, 2003.
6. Маровић, Б.; Жарковић, Н. *Лексикон осигурања*. Нови Сад: ДДОР, 2002.

7. Project for Modernization and Regulation of Insurance Sector in Bosnia and Herzegovina, European Commission, European Union, 2007.
8. Swiss Re. World insurance in 2009. Statistical Appendix, update December 2010. // Sigma 2, 2010.
9. Swiss Re. Natural Catastrophes and man-made disasters in 2009. // Sigma 1, 2010.
10. Шипка, Д.; Маровић, Б. *Економика осигурања*. Бања Лука: Економски факултет Универзитета у Бањој Луци, 2003.
11. Шипка Д. *Услови осигурања*. Бања Лука: Арт Принт, 1998.
12. Шулејић, П. *Право осигурања*. Београд: Досије, 2005.
13. <http://www.blberza.com>
14. <http://media.swissre.com>
15. <http://www.azors.rs.ba>
16. http://www.azors.rs.ba/azors/podaci/izvjestaj_sektor_2009.pdf
17. http://www.azors.rs.ba/azors/podaci/izvjestaj_sektorPG_2010.pdf
18. <http://www.azobih.gov.ba>